

Projekt Identifikace a dokumentace tradičního lidového stavitelství ve Zlínském kraji.

Základní idea a stručný obsah projektu

Dům č. p. 302 nacházející se v obci Bojkovice.

Grantový úkol MK ČR zahájen roku 2007 - *Identifikace a dokumentace tradičního lidového stavitelství ve Zlínském kraji. I. Uherskohradištsko (garantem Slováké muzeum v Uh. Hradišti)*. Výzkum, vzhledem ke své náročnosti, byl předložen jako dlouholetý projekt, který předpokládá zpracování podle jednotlivých okresů Zlínského kraje – v každém roce jeden okres. Po předchozím zdokumentování stavitelství obcí na Uherskohradištsku se v roce 2008 řešitelé zaměřili na stavitelství okresu Zlín. Pro rok 2009 je plánováno Vsetínsko.

Záměrem je kompletní dokumentace všech typů tradičních staveb (usedlosti, hospodářské či technické stavby, sakrální objekty apod.) i s ohledem na jejich situování v rámci urbanismu obce, dokumentace sídla, kde se stavby nacházejí i sídelní, kulturní krajiny zkoumaných obcí. Charakteristikou výzkumu je jeho systematičnost a plošnost, tak aby neušly pozornosti řešitelů ani objekty, které dosud stály mimo zájem památkové péče. Identifikovány, dokumentovány a evidovány tím budou i stavby pocházející nejen z 19. století, ale i objekty z pozdějšího období – časově sahající do poloviny 20. století, které dosud stály stranou zájmu odborné veřejnosti.

Většina tradičních staveb je ve špatném technickém stavu a hrozí zánikem. Předkládaný projekt je velmi důležitý pro zachycení, zdokumentování těchto ohrožených posledních reliktních tradičního stavitelství v uvedeném regionu. Vznikne tak jedinečná databáze tradičních lidových staveb. Tento materiál pak bude unikátním zdrojem a podkladem pro další podrobné zkoumání problematiky, ale může mít i velice praktický dopad pro možnou záchranu staveb ať už památkovou péčí, majiteli objektů či obecní samosprávou.

HARMONOGRAM PROJEKTU

2007 Plošný výzkum v terénu:

obce bývalého okresu Uherské Hradiště ukončeno – základní identifikace a dokumentace

- základní identifikace sídla
- identifikace jednotlivých objektů sídla in situ (hl. fotografická)
- vytvoření základní dokumentace těchto objektů podle jednotné metodiky, manuálu
- dotazníkový průzkum podle jednotně sestavených dotazníků NÚLK ve Strážnici

2008 Plošný výzkum v terénu: obce bývalého okresu Zlín – základní identifikace a dokumentace

- základní identifikace sídla
- identifikace jednotlivých objektů sídla in situ (hl. fotografická)
- vytvoření základní dokumentace k těmto objektům podle jednotné metodiky, manuálu

Podrobnější dokumentace vybraných, hodnotných objektů okresu Uherské Hradiště

- zaměření vybraných staveb
- pasportizace jednotlivých vybraných objektů (vypracování podrobné dokumentace z dalších pramenů – literatury, archivů, od pamětníků) - **dílčím výstupem publikace pro obce Lidové stavby známé neznámé**

2009 Plošný výzkum v terénu:

obce bývalého okresu Vsetín – základní identifikace a dokumentace

- základní identifikace sídla
- identifikace jednotlivých objektů sídla in situ (hl. fotografická)
- vytvoření základní dokumentace k těmto objektům podle jednotné metodiky, manuálu

Podrobnější dokumentace vybraných, hodnotných objektů okresu Zlín

- zaměření vybraných staveb
- pasportizace jednotlivých vybraných objektů (vypracování podrobné dokumentace z dalších pramenů – literatury, archivů, od pamětníků)

2010 Plošný výzkum v terénu:

obce bývalého okresu Kroměříž – základní identifikace a dokumentace

- základní identifikace sídla
- identifikace jednotlivých objektů sídla in situ (hl. fotografická)
- vytvoření základní dokumentace k těmto objektům podle jednotné metodiky, manuálu

Podrobnější dokumentace vybraných, hodnotných objektů okresu Vsetín

- zaměření vybraných staveb
- pasportizace jednotlivých vybraných objektů (vypracování podrobné dokumentace z dalších pramenů – literatury, archivů, od pamětníků)

2011 Podrobnější dokumentace vybraných, hodnotných objektů okresu Kroměříž

- zaměření vybraných staveb
- pasportizace jednotlivých vybraných objektů (vypracování podrobné dokumentace z dalších pramenů – literatury, archivů, od pamětníků apod.)

Idea a zdůvodnění výzkumného záměru

K fyzické dokumentaci tradičního stavitelství zlínského kraje přistoupilo Slovácké muzeum, ZK a NPÚ Kroměříž v roce 2007 na základě naplnění vládního usnesení *Koncepce účinnější péče o tradiční lidovou kulturu*, kdy realizaci celostátního dotazníkového výzkumu týkajícího religiozity a sídla, domu a bydlení doplnilo o praktickou identifikaci a fotodokumentaci tradičních staveb v terénu. Byla vytvořena skupina řešitelů projektu, kterou tvoří zástupci z různých odborných institucí – z muzea, památkového ústavu, z odboru kultury a památkové péče Zlínského kraje apod. I zkušenosti řešitelů z terénního výzkumu dokládají naléhavost a důležitost realizace tohoto druhu dokumentace. Jsou to totiž právě tradiční lidové stavby, které dávají našim sídlům a krajině charakteristický kulturní ráz, jehož udržitelnost je v současném globalizovaném světě o to významnější. Bohužel však právě tomuto druhu našeho kulturního dědictví není věnována potřebná pozornost. Změněné společensko – ekonomické podmínky a životní úroveň a potřeby obyvatel po roce 1948 a nově pak po roce 1989 neberou většinou ohledy na tradiční hodnoty venkovského stavitelství a kromě vybraných jednotlivých staveb, které jsou památkově chráněné, dochází k nevhodným přestavbám, modernizacím či celkovým likvidacím těchto kulturních statků. Většina dosud více či méně zachovalých venkovských památek je bezprostředně ohrožena zánikem a je jen otázka nedlouhého času, kdy dojde k jejich úplné likvidaci. Tento neblahý vývoj s téměř beznadějnou perspektivou tradičních lidových staveb na přežití jako druhu dokládají i naše zkušenosti z výzkumu. Většina z nich je totiž neobydlená, neudržovaná a čekají jen na smrtelný ortel od svých majitelů, kteří je obvykle plánují moderně přestavět či nahradit novostavbami. V těch stavbách, jež jsou udržované a zachovalé, obvykle dožívají její starší obyvatelé a pravděpodobně posléze tyto objekty také zaniknou. V jiných případech jsou udržované usedlosti víkendovými staveními, které jsou z velké části nevhodně chalupářsky upraveny. V souvislosti s tímto kontextem se ukazuje významnost a důležitost jakékoli systematictější dokumentace tradičního stavitelství, která, jak se ukazuje, může být v současnosti ještě poslední možností jak zachytit relikty tradičního vesnického stavitelství v jeho dožívající autochtonní podobě a v přirozeném prostředí.

Metody výzkumu

Metody výzkumu byly jednotně nastaveny na začátku projektu. Projekt je realizován Slováckým muzeem v Uh. Hradišti, KU ZK – odborem kultury a památkové péče – oddělením památkové péče a NPÚ – územní odborné pracoviště Kroměříž - týmem odborníků z těchto institucí ve svém zájmu zaměřených na problematiku tradičního lidového stavitelství.

Význam projektu

Význam projektu spočívá obecně především v jedinečnosti předkládaného záměru, v systematickém vytváření databáze lidových staveb ve zkoumaném regionu a v širokých možnostech využití této evidence. Vznikne tak ucelený obraz současného stavu tradičního stavitelství na Zlínsku (potažmo v celém zlínském kraji), jenž bude výborným východiskem k dalšímu odbornému zkoumání, s odstupem času se stane prostředkem poznání nynějšího stavu a podoby tradičních staveb. Materiál může také sloužit jako podklad pro výběr objektů určených pro památkovou ochranu, pro případné expozice lidového stavitelství, mohou z něj vycházet doporučení k ochraně pro majitele objektů či obecní samosprávy. Výsledky výzkumu lze zhodnotit formou článků, publikací prezentačních programů apod.

Dosavadní výzkumy přinesly i některé nové informace o podobě stavitelství v první polovině 20. století. I průběžné výsledky výzkumu tedy potvrzují význam a správnost započatého projektu a přesvědčují nás o jeho smysluplnosti. Svým tématem i obsahem tak grant naplňuje základní ideu vládního usnesení *Koncepce účinnější péče o tradiční lidovou kulturu* v České republice a napomáhá tak k větší ochraně hodnotných a zánikem ohrožených kulturních statků.